ISSN: 2522-9699, 2616-5007

РЕЛІГІЄЗНАВЧІ СТУДІЇ

DOI 10.33930/ed.2019.5007.54(5-6)-12
УДК 27-243.65:17.022.1]-474

ЕТОС БОЖОЇ МУДРОСТІ ТА ПЕДАГОГІКА БАТЬКІВСЬКОГО НАВЧАННЯ В КНИЗІ ПРИПОВІДОК 4:1-9

А. І. Яцишин

Анотація.

Актуальність теми дослідження та постановка проблеми. *Біблія подає ряд педагогічних рекомендацій в контексті навчально-виховних процесів у сім'ї, де за голосом батьківських повчань криється голос Божої мудрості. Виникає необхідність аналізу Прип. 4:1-9, щоб вповні оцінити педагогіку богонатхненної літератури.*

Аналіз останніх досліджень і публікацій. *Pan в своєму дисертаційному дослідженні проаналізував опосередковано текст Прип. 4:1-9. Pinto застосовує до аналізу метафор Прип. 4:1-9 підхід греко-римської риторики. Pemberton присвячує центральне місце трьом технікам риторики (логосу, етосу та пафосу). Аналіз публікацій свідчить про зацікавлення педагогікою батьківського дискурсу в Прип. 4:1-9, хоч і не вистачає систематичного опрацювання даного тексту.*

Постановка завдання. *Стаття ставить собі за мету окреслити літературно-ситуативний контекст перикопи. Аналіз прагматичних, синтаксичних та семантичних складових педагогічного дискурсу Прип. 4:1-9 сприятиме окресленню структури уривку, когезії та внутрішньої когерентності тексту. Аналіз лінгвістичних складових Прип. 4:1-9 є допоміжним засобом для засвоєння педагогічної стратегії тексту, кульмінаційним завершення чого є обіцянка пишної корони та вінця слави.*

Виклад основного матеріалу. *Педагогічна перспектива батьківського навчання в Прип. 4:1-9 є складовою частиною першої частини книги Приповідок. Прогресивний розвиток поетики педагогічного дискурсу введений першою текстуальною послідовністю в Прип. 4:1-3. Прип. 4:4-9 є другою текстуальною секцією, яка в інтенсивний спосіб закликає до здобування мудрості. В тексті Прип. 4:1-9 присутній подвійний педагогічний етос – батька та мудрості. Розглянуто детальніше синтаксичні, семантичні та прагматичні складові уривку, щоб вповні оцінити комунікативну стратегію тексту та суміжні їй дидактично-педагогічні компоненти.*

Висновки. *Аналіз педагогіки батьківського дискурсу в Прип. 4:1-9 дозволив прослідкувати аргументацію тексту в межах органічного зв'язку поезія-педагогіка. Теоретичні висновки статті можуть стати вихідним пунктом для синоптичного дослідження мережі батьківського навчання та принципів його педагогіки у порівнянні із іншими батьківськими інструкціями.*

Ключові слова*: Біблія, Приповідки, етос, мудрість, батьківське навчання, структура, педагогічний дискурс*

ETHOS OF GOD'S WISDOM AND PEDAGOGY OF PARENTAL TEACHING IN THE BOOK OF PROVERBS 4:1-9

Andrii Yatsyshyn

Abstract.

Relevance of the research and problem statement. *The Bible provides a number of pedagogical recommendations in the context of educational processes in the family. Behind the voice of parental instruction in Prov. 4:1-9 lies the voice of God's wisdom. There is a need for an analysis of the texts of Prov. 4:1-9, in order to fully appreciate the pedagogy of divinely inspired literature.*

Analysis of recent research and publications. *Pan in his dissertation analyses the text of Prov. 4:1-9 indirectly. Pinto applies the approach of Greco-Roman rhetoric to the analysis*

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

of the metaphors of Prov. 4:1-9. Pemberton focuses on three techniques of rhetoric (logos, ethos, and pathos). The analysis of publications shows that there is interest in the pedagogy of parental discourse in Prov. 4:1-9, although there is a lack of systematic study of this text.

Research task. *The article aims to determine the literary and situational context of the pericope. The analysis of the pragmatic, syntactic and semantic components of the pedagogical discourse of Prov. 4:1-9 will contribute to the outline of the structure of the passage, the cohesion and internal coherence of the text. The analysis of the linguistic components of Prov. 4:1-9 is an complementary tool for mastering the pedagogical strategy of the text, which culminates in the promise of a magnificent diadem and crown of glory.*

Main material presentation*. The pedagogical perspective of parental instruction in Proverbs 4:1-9 is an integral part of the first part of the book of Proverbs. The progressive development of the poetics of pedagogical discourse is introduced by the first textual sequence in Prov. 4:1-3. Prov. 4:4-9 is the second textual section, which in an intense way calls for the acquisition of wisdom. In the text of Prov. 4:1-9 there is a double pedagogical ethos - of the father and of wisdom. The syntactic, semantic and pragmatic components of the passage has been considered in order to fully assess the communicative strategy of the text and its related didactic and pedagogical components.*

Conclusions*. The analysis of the pedagogy of the parental discourse in Prov. 4:1-9 allowed us to trace the argumentation of the text within the organic connection between poetry and pedagogy. The theoretical conclusions of the article can become a starting point for a synoptic study of the network of parental instruction and the principles of its pedagogy in comparison with other parental instructions.*

Keywords*: Bible, Proverbs, ethos, wisdom, parental teaching, structure, pedagogical discourse.*

Актуальність теми дослідження та постановка проблеми. “Многе і величне передано нам у законі й пророцтвах, в іншім так само, що слідом з’явилося по тому, чим-то Ізраїль і вартий хвали за освіту і мудрість…” (пролог книги Ісуса сина Сираха). Слова богонатхненного автора підтверджують унікальне значення Святого Письма як фундаментального джерела освіти Ізраїля (див. Вт. 6:1-3; Прип. 1:1-7; Сир. 51:23) [14, с. 43]. Біблія подає ряд педагогічних рекомендацій в контексті навчально-виховних процесів у сім’ї [9, с. 29-30; 16, с. 9], де соціальна роль батьків була суміжна до ролі вчителів, а звернення до сина є типовим терміном для позначення учня на стародавньому Близькому Сході [6, с. 164-165]. Згідно із Прип. 3:12, Бог також проявляє педагогічну стратегію по-відношенню до свого народу, що виражене за допомогою антропоморфного образу відносин батько-син. Тому немає сумніву, що за голосом батьківських повчань Прип. 4:1-9 криється голос Божої мудрості [17, с. 29]. Як наслідок, виникає необхідність фахового аналізу мудрісних текстів Святого Письма (та Прип. 4:1-9 зокрема), щоб вповні оцінити педагогіку богонатхненної літератури та її внесок у формування морального характеру (пор. 2 Тим. 3:16-17).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічна перспектива книги Приповідок та її першої частини зокрема (Прип. 1:1 – 9:18) стала об’єктом дисертаційного дослідження C.-W. Pan, в якому дослідник проаналізував термінологію мудрості та семантично суміжні до неї терміни, тематику навчання та виховання, його форми та принципи, учасників, способів та методів навчання, які опосередковано стосуються і тексту Прип. 4:1-9 [19, сс. 271-277]. Інший дослідник Святого Письма S. Pinto підкреслює освітнє життєве середовище (*Sitz im Leben*) книги Приповідок та застосовує до аналізу метафор тексту Прип. 1:1 – 9:18 (та Прип. 4:1-9 зокрема) підхід греко-римської риторики та її принципів для побудови аргументації тексту, що не враховує ефективність інших способів тлумачення біблійної поезії [21, с. 144]. В подібний спосіб підходить до аналізу книги Приповідок і Pemberton, в дисертаційному дослідженні якого дослідник присвячує центральне місце трьом персвазивним технікам риторики педагогічного дискурсу (логосу, етосу та пафосу) в Прип. 1:1 – 9:18 та Прип. 4:1-9 зокрема [20, с. 132-146]. Аналіз публікацій

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

свідчить про зацікавлення педагогікою батьківського дискурсу в Прип. 4:1-9, хоч і не вистачає систематичного опрацювання даного тексту з точки зору органічного зв'язку між лінгвістичним аналізом (структура, синтаксис, семантика, прагматика) та демонстрацією його педагогічної цінності.

Постановка завдання. Стаття ставить собі за мету визначити літературно-ситуативний контекст перикопи Прип. 4:1-9, щоб показати його місце в мережі педагогічних інструкцій компендіуму Божої мудрості в Прип. 1:1–9:18. Аналіз синтаксичних та семантичних складових педагогічного дискурсу Прип. 4:1-9 сприятиме окресленню структури уривку, когезії його менших частин та внутрішньої когерентності з метою ідентифікації комунікативної мети тексту. В статті буде враховано комплекс метафоричної та символічної мови поетики дискурсу, риторична персоніфікація мудрості та прагматична складова етосу батьківського навчання, в якому звучить етос Божої мудрості [18, с. 41]. Аналіз лінгвістичних складових Прип. 4:1-9 (структура, синтаксис, семантика, прагматика) є допоміжним засобом для засвоєння педагогічної стратегії тексту, кульмінаційним завершення чого є обіцянка пишної корони та вінця слави [12, с. 38].

Виклад основного матеріалу.

Літературно-ситуативний контекст Прип. 4:1-9. Педагогічна перспектива батьківського навчання в Прип. 4:1-9 є складовою частиною першої частини книги Приповідок, а саме – Прип. 1:1–9:18 як компендіуму Божої мудрості [10, с. 48-49]. Пролог в Прип. 1:1-7 програмує перспективу етосу Божої мудрості та провідний принцип остраху Господнього як ідеального початку засвоєння навчання із уточненням різних категорій адресатів та мети навчання. Епілог в Прип. 9:1-18 за допомогою антропоморфної мови бенкету та запрошує адресатів до розпізнавання запрошень, участі та наслідків від двох бенкетів – Божої мудрості та дурноти в межах "риторики протистояння", яка вплетена у текстуру педагогічних навчань та напоумлень в Прип. 1:1–9:18 шляхом використання персоніфікованих образів турботливої жінки-мудрості та жінки-дурноти (чужинки) [2, с. 133]. Між прологом та епілогом вміщений комплекс десяти батьківських повчань чи інструкцій (Прип. 1:8-19; 2:1-22; 3:1-12; 3:21-35; 4:1-9; 4:10-19; 4:20-27; 5:1-23; 6:20-35; 7:1-27) [28, с. 11-13], які позначені явною педагогічною атмосферою та походять із сімейного середовища, оскільки батько і мати співпрацюють з Богом задля формування морального стержня та характеру дітей [5, с.18]. Перикопа Прип. 4:1-9 займає своє місце в мережі педагогічнх повчань та демонструє зв'язаність з іншими інструкціями. Щодо зовнішніх границь уривку, то вступна формула "слухайте, діти" в Прип. 4:1 знаменує початок п'ятого батьківського повчання, кінець якого відмежований початком шостої інструкції в Прип. 4:10. Щодо особливості тексту Прип. 4:1-9 та його зв'язку з іншими інструкціями, то тут акцент робиться на заангажованості людських зусиль в досягнення мудрості через засвоєння традицій минулих поколінь [26, с. 39-40], в той час як педагогічна стратегія четвертого повчання (Прип. 3:21-35) була зосереджене та темі уваги до мудрості. З точки зору типології мовленнєвого жанру текст Прип. 4:1-9 оформлений як похвала мудрості (енкоміум) [24, с. 204] та через антропоморфну мову відносин любові показує її як супутницю життя, що отримає свій подальший розвиток у Прип. 5:1-23; 6:20-35; 7:1-27 [31, с. 172]. Розгляньмо детальніше синтаксичні, семантичні та прагматичні складові уривку, щоб вповні оцінити комунікативну стратегію тексту та суміжні їй дидактично-педагогічні компоненти.

Синтаксично-семантичні та прагматичні складові педагогічного дискурсу в Прип. 4:1-9. Літературна композиція перикопи складається із двох текстуальних секвенцій, які прогресивно демонструють внутрішню когерентність тексту та розкривають логіко-семантичну зв'язаність його цілісності. Прогресивний розвиток поетики педагогічного дискурсу введений

 ISSN: 2522-9699, 2616-5007

першою текстуальною послідовністю в Прип. 4:1-3, яка запрошує адресатів до слухання і прийняття мудрості. Прип. 4:4-9 є другою текстуальною секцією, яка в інтенсивний спосіб закликає до здобування мудрості на основі педагогічного прийому передавання традиції минулих поколінь та носить характер особистого спогаду [28, с. 33-34]. Органічний потік дидактики тексту втілений на основі переходу від звернення до адресатів у множині (Прип. 4:1-3) до звернення в однині (Прип. 4:4-9) та акценту на індивідуальному вимірі здобуття Божої мудрості та усвідомлення її цінності, вираженої за допомогою метафоричної мови [31, с. 276-277]. Окрім того, когезія текстуальних секвенцій перикопи базується на синтаксичній координації низки дієслівних форм наказового способу та дієслів минулого, теперішнього та майбутнього часів дійсного способу, діапазон яких коливається від базової форми *qal*, причинної форми *hifil* та увінчується інтенсивною формою *piel* [4, с. 61].

Прип. 4:1-3

[1]šim‘û ḇānîm mûsar ’āḇ wᵉhaqšîḇû lāḏa‘aṯ bînāh. [2]kî leqaḥ ṭôḇ nāṯattî lāḵem tôrāṯî ’al ta‘ᵃzōḇû. [3]kî ḇēn hāyîṯî lᵉ’āḇî raḵ wᵉyāḥîḏ lipnê ’immî.

[1]Слухайте, діти, батьківське навчання, | і зважайте, щоб розуму набрались, [2]бо я даю вам добру науку; | навчання мого не покидайте. [3]Бо й я був сином у мого батька, | ніжним та любим в очах моєї неньки.

Текстуальна секція Прип. 4:1-3 у своїй основі творить комплекс підрядних речень, в межах яких батько запрошує дітей до прийняття мудрості за допомогою серії трьох імперативів, які стосуються семантичного поля слухання і засвоєння навчання, а подвійна сполучна частка kî (“бо”) в Прип. 4:2.3 виражає кінцеву мету дієслівних форм. Прип. 4:1 складається з двох стихів, які побудовані у формі синонімічного паралелізму між двома імперативами другої особи множини (šim‘û, “слухайте” // wᵉhaqšîḇû, “і зважайте”) та між об’єктами закликів (mûsar, “батьківське навчання” // bînāh, “розуму”). Стихи поєднані сполучною часткою wᵉ (“і”), яка координує дієслівний потік Прип. 4:1 на одній часовій осі наказового способу. Перший імператив šim‘û поданий у базовій дієслівній формі *qal* та є запрошенням до слухання (пор. Прип. 1:8), та віддзеркалює одну із провідних концепцій девтерономної богословської традиції, стисло вираженій у визнанні віри Ізраїля у Вт. 6:4-5, де Бог є педагогом, а батько – посередник навчання своїх дітей (Вт. 6:1-3) [23, с. 288]. Другий імператив wᵉhaqšîḇû (“і зважайте”) вжитий у дієслівній формі *hifil*, яка акцентує на причині дії та дослівно вказує на жест прихилення вух. Прогресивний перехід до даної дієслівної форми доповнює сенс першого імперативу як фундаментального способу отримання навчання. Окрім того, чітка взаємна залежність і комплементарність двох імперативів підтверджена інфінітивом мети lāḏa‘aṯ (“щоб набрались”, дослівно – “щоб пізнати”), що окреслює мету граматичної конструкції наказових форм та їх педагогічної цінності [24, с. 200].

У першій частині Прип. 4:1 присутній адресант дискурсу – ’āḇ (“батьківське”), що метафорично може вказувати і на вчителя (пор. Прип. 1:6). В оригінальному тексті вжитий іменник “батько”, оскільки він є посередником голосу Божої мудрості (пор. Прип. 8:32), що показано тісним зв’язком із першим об’єктом початкового імперативу – mûsar (“навчання”). Термін mûsar (пор. Прип. 1:2.3.7.8; 3:11; 4:1.13; 5:12.23; 6:23; 7:22; 8:10.33) посідає полівалентний зміст та означає не лише навчання, але й виховання, науку, настанову, попередження та навіть можливі наслідки за непослух. В своїй основі термін mûsar це моральна психологія, яка передбачає комплекс підходів до навчання та формування [15, с. 1184].

Термін bînāh в Прип. 4:1 (пор. Прип 1:2; 2:3; 3:5; 4:5.7; 7:4; 8:14; 9:6.10) є другим об’єктом навчання та не означає лише “розум”. Етимологічно вказує на спроможність розрізнення, на процес вибору в етичному і прагматичному сенсі

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

внаслідок уважного слухання. Таким чином, навчання покликане сформувати здатність правильно розрізняти та аплікувати принципи мудрості до життєвих ситуацій, думати критично та розважливо. Фонетичне співставлення слів на основі алітерації між термінами bānîm (“сини”) та bînāh (“розум”, розпізнавання) підтверджує мету Прип. 4:1 – недосвідчені сини (включаючи майбутні покоління) покликані здобути автентичне пізнання та знання Божої мудрості, яке веде до розпізнавання та формування в них морального стержня, надаючи педагогічному дискурсу універсальних вимірів моралі [31, с. 234].

Мотиваційна сполучна частка причини kî (“бо”) в Прип. 4:2 позначає розвиток дискурсу у відношенні до попередніх наказів, а синтаксична конструкція *x-qatal* перфекту дієслова nāṯattî (“… даю…”) форми *qal* перериває послідовність імперативів. Дієслівний аспект nāṯattî вказує на педагогічний акт передавання батьком навчання, який акумулює в собі різні часові відтінки з огляду на граматичну природу форми *qal* із явною риторичною стратегією демонстрації певності повчань. Батько “дає” науку, оскільки в минулому він її отримав від власного батька, а безпосередні наслідки цього присутні в теперішньому [11, с. 192]. Вираз “добра наука” (leqaḥ ṭôḇ, пор. Прип 1:5; 9:9) вживається в контексті побільшення знань як один із об’єктивів навчання та є видимим знаком здобування мудрості. Термін стосується передання традиції – навчання на основі знань минулих поколінь, що виражене дієсловом lāqaḥ (“брати”), від якого і походить термін leqaḥ (“наука”) [19, с. 271-277].

Другий стих Прип. 4:2 введений іменником tôrāṯî (“навчання мого…”) без підрядного сполучника та імперфектом (дієслівний аспект недоконаності) другої особи множини із заперечною часткою “не” ’al ta‘ᵃzōḇû (“не покидайте”), яка відображає наказовий аспект застереження не покидати навчання. Варто вказати на наявність синтетичного паралелізму між перфектом nāṯattî та імперфектом ’al ta‘ᵃzōḇû, де другий вираз доповнює зміст першого та є основою мотивації до послуху та прийняття навчання. Між виразами leqaḥ ṭôḇ // tôrāṯî також існує синонімічний паралелізм, але також і синтетичний, оскільки другий вираз надає першому нормативного характеру закону. Термін tôrāh (пор. Прип 1:8; 3:1; 6:20,23; 7:2) означає “навчання” та походить від дієслова yārah, яке в формі *hifil* має два значення: перше є візуальним та вказує на спрямовування погляду у певному напрямку; друге значення передбачає аспект навчання із характерною якістю його авторитетності. Як відомо, термін tôrāh пізніше став окресленням релігійного закону із найвищим авторитетом, що остаточно відображено у першій частині Танаху – у Торі (П’ятикнижжі) як основі ідентичності віри Ізраїля. Окрім того, у виразі tôrāṯî в імпліцитний спосіб проглядається мотив заключення союзу із Торою [29, с. 32-34].

Текст Прип. 4:3 ведений мотиваційною сполучною часткою причини у поєднанні з іменником kî ḇēn (“бо й я … сином”), емфатичний статус якого координує всі подальші семантичні доповнення стиха щодо ідеї повноти авторитету батька та його досвіду. Синтаксична конструкція *x-qatal* перфектної форми *qal* дієслова hāyîṯî (“був”) ретроспективно поглиблює попередній мотив на прикладі синонімічного паралелізму між молодістю батька та його статусом сина, а згадка про його матір в імпліцитний спосіб натякає на Божу мудрість, яка метафорично представлена образом матері [26, с. 89].

Прип. 4:4-9

4wayyōrênî wayyōmer lî yiṯmāḵ dᵉḇāray libbeḵā šᵉmōr miṣwōṯay weḥyēh. 5qᵉnēh ḥoḵmāh qᵉnēh ḇînāh ’al tiškaḥ wᵉ’al tēṭ mē’imrê pî. 6’al ta‘azḇehā wᵉṯišmᵉrekkā ’ᵉhāḇehā wᵉṯiṣṣᵉrekkā. 7rēšîṯ ḥoḵmāh qᵉnēh ḥoḵmāh ûḇᵉḵol qinyānᵉḵā qᵉnēh ḇînāh. 8salsᵉlehā ûṯᵉrômᵉmekkā tᵉḵabbēḏᵉḵā kî ṯᵉḥabbᵉqennāh. 9tittēn lᵉrōšᵉḵā liwyaṯḥēn ‘ᵃṭereṯ tip’ereṯ tᵉmaggᵉnekkā.

 ISSN: 2522-9699, 2616-5007

4Він учив і говорив до мене: | Нехай твоє серце держить мої слова твердо; | пильнуй мої накази, то й будеш жити. 5Набирайсь мудрости, розуму набирайся, | не забувай, не відхиляйсь від слів моїх уст. 6Не покидай її, і вона буде тебе зберігати; | люби її, і вона буде тебе охороняти. 7Початок мудрости: здобувай мудрість! | Усім твоїм маєтком здобувай розум. 8Цінуй її високо, й вона тебе підійме, | вона тебе прославить, коли ти її обіймеш; 9вона тобі на голову вінець слави покладе | і пишною короною тебе прикрасить.

Текстуальна секція Прип. 4:4-9 складається з трьох менших підрозділів: Прип. 4:4 вводить слова повчання; Прип. 4:5-7 за допомогою метафоричної мови запрошує до здобування мудрості; Прип. 4:8-9 поєднує наказові форми із майбутніми обітницями як кінцевою метою здобування мудрості. Варто звернути увагу на зміну адресата на другу особу однини з метою заклику до інтеріоризації та втілення принципів мудрості в життя. Це підтверджене використанням іменників та дієслів майбутнього часу (wᵉṯišmᵉrekkā “буде тебе зберігати”, wᵉṯiṣṣᵉrekkā “буде тебе охороняти”, ûṯᵉrômᵉmekkā “вона тебе підійме”, tᵉḵabbēḏᵉḵā “вона тебе прославить”, tᵉmaggᵉnekkā “тебе прикрасить”) із займенниковим суфіксом чоловічого роду однини kā та типовими емфатичними закінченнями дієслів опису дій персоніфікованої мудрості, яка покладає на сина гарний вінок слави і пишну корону (Прип. 4:9) [30, с. 93]. З іншого боку, наказові форми дієслів (’al ta‘azḇehā “не покидай її”, ’ᵃhāḇehā “люби її”, salsᵉlehā “цінуй її”) із займенниковим суфіксом жіночого роду однини hā виражають дії адресатів по-відношенню до мудрості та підкреслюють її виняткову цінність [27, с. 30].

Прип. 4:4. Прип. 4:4 вводить слова повчання, які змінюють тон поетики тексту, в якому лунає передання авторитетного голосу минулих поколінь. У Прип. 4:4а присутній типовий оповідний початок нової текстуальної єдності за допомого двох дієслів у формі *wayyiqtol* (wayyōrênî wayyōmer), які переривають попередній словесний потік посиланням на минулі події. Дієслово wayyōrênî (“він учив”) вжите у формі *hifil* та з семантичної точки поєднане із іменником tôrāṯî (“навчання мого”) в Прип. 4:2, творячи зв’язок тяглості між навчанням поколінь батьків. Текст Прип. 4:4б є другою частиною стиха, який побудований на основі ланцюга з трьох імперативів. Перший із них – yiṯmāḵ (“Нехай … держить … твердо”) є імперфектом форми *qal*, який посідає наказовий аспект та акцентує увагу на об’єкті настанови (dᵉḇāray, “мої слова”) та дослівно означає “міцно вхопитися” (пор. Прип. 3:18) [23, с. 294]. Другий імператив форм *qal* šᵉmōr (“пильнуй”) є у синонімічній відповідності із першим та в імпліцитний спосіб накреслює смислову послідовність з тематикою виконання почутого через свою семантичну спорідненість із дієсловом šāmaḥ (“слухати”, пор. Прип. 4:1 šim‘û “слухайте”). З іншого боку, він також є проміжним засобом для досягнення третього імперативу – weḥyēh (“будеш жити”, хоч дослівно це імператив “живи!”), який носить кінцево-наслідкові нюанси наказів за допомогою сполучної частки we. Третій імператив weḥyēh взаємозалежний із виразом libbeḵā (“твоє серце”), оскільки життя є наслідком результату засвоєння навчання шляхом його інтеріоризації в серце як символ раціональних та вольових спроможностей людини [19, с. 133].

Об’єктом перших двох імперативів є “мої слова” (dᵉḇāray) та “мої накази” (miṣwōṯay), які необхідно зберігати в серці (libbeḵā). Обидва терміни побудовані у формі синонімічного паралелізму і є близьким значенням та приналежністю до одного семантичного поля. Термін miṣwōṯay означає “накази, заповіді” (пор. Прип. 2:1; 3:1; 6:20; 7:1.2) та становить комплекс правил для успішного життя та процвітання (Прип. 3:2; 6:22; 7:2), що бере свій початок у моральних вимогах та є вираженням мудрості на основі тісного зв’язку між Божими та людськими законами [24, с. 85].

 ISSN: 2522-9699, 2616-5007

Прип. 4:5-7. Текст Прип. 4:5-7 за допомогою метафоричної мови придбання та любові закликає до здобування мудрості та розуму \ розпізнавання. З точки зору літературної композиції текстуальна секція побудована у формі концентричного хіазму із характерною тематичною відповідністю початкових і кінцевих елементів за традційними канонами біблійної поетики:

А. Прип. 4:5а
Б. Прип. 4:5б
В. Прип. 4:6
Б1. Прип. 4:7а
А1. Прип. 4:7б

Варто відзначити паралелізм віршів (частини А та А1) та текстуальне включення між ними, що проявляється на основі повторення імперативу qᵉnēh у формі *qal* із емфатичним додатком ûḇᵉḵol qinyānᵉḵā (“…усім твоїм маєтком…”) в Прип. 4:7б [25, с. 229]. Наказові форми дієслів у Прип. 4:5б пов’язані із своїм безпосереднім об’єктом – “від слів моїх уст” (mē’imrê pî), ілюструючи концепцію початку мудрості (rēšîṯ ḥoḵmāh) в Прип. 4:7а (паралелізм частин Б та Б1). Центральна частина хіазму (частина В) міститься у Прип. 4:6, де два імперативи запрошують до засвоєння мудрості, а завершення кожного із стихів формулюють обітницю як наслідок зворотньої дії мудрості.

Прип. 4:5а містить подвійний імператив qᵉnēh та закликає здобувати мудрість та розпізнавання, а настійливе повторення імперативів накреслює шлях їхнього осягнення, який не є миттєвим чи періодичним процесом, а розвивається безперервно та з наполегливістю (пор. Прип. 1:5) [23, с. 295]. Дане дієслово означає “набувати право володіння, придбати, оволодіти” (пор. Прип. 1:5; 8:22; 15:32; 16:16; 17:16; 18:15; 19:8; 23:23) та використане в тексті як комерційна метафора здобування мудрості [8, с. 91]. Дехто вважає, що тут чітко виражена подружня метафора та традиція “викупу” нареченої (пор. Бут. 34:12; Ос. 3:2), що є допоміжним ресурсом задля демонстрації персоніфікованого образу мудрості [25, с. 228; 21, с. 146; 22, с. 47].

Текст Прип. 4:5б містить два накази, випереджені заперечною часткою ’al (“не”). Імперфект ’al tiškaḥ форми *qal* із наказовим аспектом закликає не забувати навчання та уникати упущень чи прогалин в процесі виховання в любові до мудрості. За допомогою сполучника wᵉ (“і”) він є узгоджений із другим дієсловом – імперфектом форми *qal* ’al tēṭ із наказовим аспектом не збиватися зі шляху, що дослівно стосується заклику не відхилятися від мудрості та імпліцитно стосується мотиву моральних категорій [23, с. 295].

Центральний текст хіазму міститься в Прип. 4:6 і складається із двох синонімічних стихів, які комбінують імперативи та дієслова майбутнього часу, показуючи між ними чітку граматичну та смислову координацію. Перший наказ представлений імперфектом форми *qal* із наказовим аспектом ’al taʿazḇehā (“не покидай її”) із заперечною часткою “не” (’al) відображає попередження батька, а етимологія дієслова імпліцитно натякає на подружню метафору у чіткій послідовності із близьким контекстом Прип. 4:5-7 (пор. Іс. 54:6; 62:4). Другий імператив форми *qal* ’ᵃ́hāḇehā (“люби її”) підсумовує всі попередні вислови та метафори тематикою любові до мудрості як педагогічного ідеалу засвоєння навчання. Після наказів сполучна частка wᵉ вводить дієслова імперфекту у формі *qal* (wᵉṯišmᵉrekkā та wᵉṯiṣṣᵉrekkā), дієслівний аспект яких виражає майбутній час. У поєднанні із емфатичними займенниковими закінченнями kā дані дієслівні форми в межах граматичної конструкції *wᵉyiqtol* ілюструють гарантію майбутньої винагороди безпекою та певністю, які зумовлені засвоєнням етосу мудрості та є наслідками любові до неї [3, с. 154-157].

Кульмінаційним моментом Прип. 4:5-7 є вірш в Прип. 4:7а, оскільки повертає нас до проблеми початку мудрості, яка є провідною концепцію мудрісної літератури

 ISSN: 2522-9699, 2616-5007

(пор. Прип. 1:7) та особливо першої частини книги Приповідок, тобто "компендіуму мудрості" в Прип. 1:1 – 9:18 [25, с. 227]. Коротка номінальна фраза у вигляді максими rēšîṯ ḥoḵmāh ("початок мудрости"; пор. Прип. 1:7) в Прип. 4:7а перериває інтенсивний потік імперативів, надаючи сенсу повторенням пари паралельних наказів із Прип. 4:5б, які підкреслюють сутність початку мудрості. Уточнення стиха Прип. 4:7б щодо здобування мудрості "усім твоїм маєтком" (ûḇᵉḵol qinyānᵉḵā) розвиває принцип початку мудрості і доповнює емфатичні повторення Прип. 4:5а щодо метафор набування та подружжя [24, с. 96-98]. Таким чином, володіння нею є вихіднм пунктом на шляху до зросту в мудрості як радикальна переорієнтація життя, в якому Божа мудрість стає першочерговим пріоритетом [9, с. 29-30].

Прип. 4:8-9. Текст Прип. 4:8-9 є вершиною розвитку аргументації перикопи, поглиблюючи зміст Прип. 4:4.5-7 темою звеличення мудрості та взаємин між мудрістю і сином за допомогою антропоморфної мови любові та символів царської гідності. Прип. 4:8а увінчує конкатенацію імперативів, але водночас надає тексту нового тону за допомогою щільного використання інтенсивних форм дієслів майбутнього часу в межах демонстрації обітниць. Стих починається імперативом інтенсивної форми *piel* "цінуй її високо" (salsᵉlehā) із суфіксом жіночого роду однини hā, який стосується цінування мудрості та носить характер нагромаджування, суміжний до метафор набування та любові до мудрості в Прип. 4:5-7 [25, с. 229]. Імперфект інтенсивної форми *piel* "вона тебе підійме" (ûṯᵉrômᵉmekkā) в межах граматичної конструції *wᵉyiqtol* посідає дієслівний аспект майбутнього часу та є результатом її цінування. Прип. 4:8б характеризується використанням двох дієслів майбутнього часу інтенсивної форми *piel*. Перше дієслово tᵉḵabbēḏᵉḵā ("вона тебе прославить") в синонімічний спосіб доповнює попереднє дієслово щодо дій мудрості та конкретизує статус прославлення сина. З іншого боку, за допомогою сполучної частки причини kî ("коли") воно пов'язане з імперфектом майбутнього часу інтенсивної форми *piel* ṯᵉḥabbᵉqennāh ("її обіймеш"), який функціонує як ідеальна відповідність між умовою досягнення прославлення та його наслідком в ключі майбутньої обіцянки [13, с. 490]. Текст Прип. 4:9 побудований у формі концентричного хіазму та увінчує риторичну стратегію педагогічного дискурсу дієсловами, суб'єктом яких є виключно мудрість. Перше дієслово – tittēn є імперфектом форми *qal* та посідає дієслівний аспект майбутнього часу, а друге – tᵉmaggᵉnekkā подане у інтенсивній формі *piel*, яка демонструє динамізм та наростання інтенсивності дарування. Між двома дієсловами існує синонімічний паралелізм щодо опису дій персоніфікованої мудрості, доповнений метафоричними образами вінця слави на пишної корони, які є атрибутами царського статусу та гідності як остаточної мети засвоєння та життя згідно із Божою мудрістю (пор. Прип. 1:9; 3:22) [12, с. 73]. Метафоричний вимір педагогічного мовлення в Прип. 4:9 проєктує ідеальний образ царя-мудреця як досконалої парадигми учня, який покликаний оселитися у домі мудрості (пор. Прип. 9:1-12), оскільки втілення в життя Тори як її автентичного джерела є одним із його фундаментальних завдань [16, с. 399].

Висновки. Аналіз педагогіки батьківського дискурсу в Прип. 4:1-9 дозволив прослідкувати аргументацію тексту в межах органічного зв'язку поезія-педагогіка із врахування синтаксично-семантичних та прагматичних складових тексту. У Прип. 4:1-9 батько використовує педагогічну стратегію, звертаючись до минулої традиції, а батьківське навчання є голосом Божої мудрості. Комплекс метафоричних, антропоморфних прийомів та символізму показує виняткову цінність мудрості та наслідків від засвоєння її принципів в життя. В тексті Прип. 4:1-9 присутній подвійний педагогічний етос – батька та мудрості, що є центральним топосом, на основі якого будується вся аргументація педагогічного дискурсу. Як наслідок, теоретичні висновки статті можуть стати вихідним пунктом для синоптичного

 ISSN: 2522-9699, 2616-5007

дослідження мережі батьківського навчання та принципів його педагогіки у порівнянні із іншими батьківськими інструкціями в Прип. 1:8-19; 2:1-22; 3:1-12; 3:21-35; 4:10-19; 4:20-27; 5:1-23; 6:20-35; 7:1-27.

Список використаних джерел:

1. *Святе Письмо Старого і Нового Завіту* 2008, пер І. Хоменко, Місіонер, Київ.
2. Aletti, JN 1977, 'Seduction et parole en Proverbes I-IX', *Vetus Testamentum*, № 27 (2), pp. 129–144.
3. Baden, JS 2008, 'The weyiqtol and the volitive sequence', *Vetus Testamentum*, № 58 (2), pp. 147-158.
4. Clifford, RJ 1999, *Proverbs: A Commentary*, Westminster John Knox Press, Louisville.
5. Dell, KJ 2006, *The Book of Proverbs in Social and Theological Context*, Cambridge University Press, Cambridge.
6. Demsky, A 2007, 'Education in the Biblical Period' in *Encyclopaedia Judaica*. Vol. 6. eds F Skolnik, Thomson Gale, Detroit & New York. pp. 160-169
7. Elliger K. & Rudolph W 1997, *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart.
8. Errington, A 2019, *Every Good Path: Wisdom and Practical Reason in Christian Ethics and the Book of Proverbs*, T&T Clark, London & New York.
9. Estes, DJ 1997, *Hear, My Son: Teaching and Learning in Proverbs 1-9*, Eerdmans, Grand Rapids.
10. Fox, MV 2000, *Proverbs 1-9: A New Translation with Introduction and Commentary*, Doubleday, New York.
11. Hardy, II HH & McAffee, M 2024. *Going Deeper with Biblical Hebrew: An Intermediate Study of the Grammar and Syntax of the Old Testament*, B&H Academic, Brentwood.
12. Heim, KM 2013, *Poetic Imagination in Proverbs. Variant Repetitions and the Nature of Poetry*, Eisenbrauns Penn State University Press, Winona Lake.
13. Joüon, P & Muraoka, T 1996, A *Grammar of Biblical Hebrew. Vol. 1. Part 1. Orthography And Phonetics. Part 2. Morphology. Vol. 2. Part Three. Syntax. Paradigms and Indices*, trans T Muraoka, Pontificio Istituto Bilico, Rome.
14. Keefer, AJ 2020, *The Book of Proverbs and Virtue Ethics: Integrating the Biblical and Philosophical Traditions*, Cambridge University Press, Cambridge.
15. Loader, JA 2009, 'Metaphorical and literal readings of aphorisms in the Book of Proverbs', *HTS Teologiese Studies*, № 62 (4), pp. 1177-1199.
16. Miles, J 2004, *Wise King, Royal Fool: Semiotics, Satire and Proverbs 1-9*, T&T Clark, London & New York.
17. Murphy, RE 2015, *Proverbs*, Zondervan, Grand Rapids.
18. Nel, PJ 1982, *The Structure and Ethos of the Wisdom Admonitions in Proverbs*, De Gruyter, Berlin & New York.
19. Pan, CW 1987, *A Study of the Vocabulary of Education in Proverbs 1–9*. Ph.D. thesis, Newcastle University Library, Newcastle.
20. Pemberton, GD 1999, *The Rhetoric of the Father: A Rhetorical Analysis of the Father/Son Lectures in Proverbs 1-9*. Ph.D. thesis, The University of Denver, Denver.
21. Pinto, S 2006, *"Ascolta figlio": autorità e antropologia dell'insegnamento in Proverbi 1-9*, Città Nuova, Roma.
22. Pinto, S 2013, *Proverbi. Introduzione, traduzione e commento*, San Paolo, Cinisello Balsamo.
23. Schipper, BU 2018, *Sprüche (Proverbia): Teilband 1: Proverbien 1,1-15,33*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen.
24. Schipper, BU 2021. *The Hermeneutics of Torah. Proverbs 2, Deuteronomy, and the Composition of Proverbs 1–9*, SBL Press, Atlanta.
25. Schökel, LA & Lindez, JV 1988, *I Proverbi*, Borla, Roma.
26. Schwáb, Z 2023, *Proverbs: An Introduction and Study Guide: Wisdom Calls*, T&T Clark, London.
27. Whybray, RN 1972, *The Book of Proverbs*, Cambridge University Press, Cambridge.
28. Whybray, RN 1994, *The Composition of the Book of Proverbs*, Sheffield Academic Press, Sheffield.

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

29. Widder, WL 2014, *"To Teach" in Ancient Israel: A Cognitive Linguistic Study of a Biblical Hebrew Lexical Set*, de Gruyter, Berlin.
30. Yoder, CR 2001, *Wisdom as a Woman of Substance: A Socioeconomic Reading of Proverbs 1–9 and 31:10–31*, de Gruyter, Berlin & Boston.
31. Zabán, BK 2012, *The Pillar Function of the Speeches of Wisdom: Proverbs 1:20-33, 8:1-36 and 9:1-6 in the Structural Framework of Proverbs 1-9*, De Gruyter, Berlin & Boston.

References:

1. *Sviate Pysmo Staroho i Novoho Zavitu (The Holy Scriptures of the Old and New Testaments)* 2008, trans I Khomenko, Misioner, Kyiv.
2. Aletti, JN 1977, 'Seduction et parole en Proverbes I-IX', *Vetus Testamentum*, № 27 (2), pp. 129–144.
3. Baden, JS 2008, 'The weyiqtol and the volitive sequence', *Vetus Testamentum*, № 58 (2), pp. 147-158.
4. Clifford, RJ 1999, *Proverbs: A Commentary*, Westminster John Knox Press, Louisville.
5. Dell, KJ 2006, *The Book of Proverbs in Social and Theological Context*, Cambridge University Press, Cambridge.
6. Demsky, A 2007, 'Education in the Biblical Period' in *Encyclopaedia Judaica*. Vol. 6. eds F Skolnik, Thomson Gale, Detroit & New York. pp. 160-169
7. Elliger K. & Rudolph W 1997, *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart.
8. Errington, A 2019, *Every Good Path: Wisdom and Practical Reason in Christian Ethics and the Book of Proverbs*, T&T Clark, London & New York.
9. Estes, DJ 1997, *Hear, My Son: Teaching and Learning in Proverbs 1-9*, Eerdmans, Grand Rapids.
10. Fox, MV 2000, *Proverbs 1-9: A New Translation with Introduction and Commentary*, Doubleday, New York.
11. Hardy, II HH & McAffee, M 2024. *Going Deeper with Biblical Hebrew: An Intermediate Study of the Grammar and Syntax of the Old Testament*, B&H Academic, Brentwood.
12. Heim, KM 2013, *Poetic Imagination in Proverbs. Variant Repetitions and the Nature of Poetry*, Eisenbrauns Penn State University Press, Winona Lake.
13. Joüon, P & Muraoka, T 1996, A *Grammar of Biblical Hebrew. Vol. 1. Part 1. Orthography And Phonetics. Part 2. Morphology. Vol. 2. Part Three. Syntax. Paradigms and Indices*, trans T Muraoka, Pontificio Istituto Bilico, Rome.
14. Keefer, AJ 2020, *The Book of Proverbs and Virtue Ethics: Integrating the Biblical and Philosophical Traditions*, Cambridge University Press, Cambridge.
15. Loader, JA 2009, 'Metaphorical and literal readings of aphorisms in the Book of Proverbs', *HTS Teologiese Studies*, № 62 (4), pp. 1177-1199.
16. Miles, J 2004, *Wise King, Royal Fool: Semiotics, Satire and Proverbs 1-9*, T&T Clark, London & New York.
17. Murphy, RE 2015, *Proverbs*, Zondervan, Grand Rapids.
18. Nel, PJ 1982, *The Structure and Ethos of the Wisdom Admonitions in Proverbs*, De Gruyter, Berlin & New York.
19. Pan, CW 1987, *A Study of the Vocabulary of Education in Proverbs 1–9*. Ph.D. thesis, Newcastle University Library, Newcastle.
20. Pemberton, GD 1999, *The Rhetoric of the Father: A Rhetorical Analysis of the Father/Son Lectures in Proverbs 1-9*. Ph.D. thesis, The University of Denver, Denver.
21. Pinto, S 2006, *"Ascolta figlio": autorità e antropologia dell'insegnamento in Proverbi 1-9*, Città Nuova, Roma.
22. Pinto, S 2013, *Proverbi. Introduzione, traduzione e commento*, San Paolo, Cinisello Balsamo.
23. Schipper, BU 2018, *Sprüche (Proverbia): Teilband 1: Proverbien 1,1-15,33*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen.
24. Schipper, BU 2021. *The Hermeneutics of Torah. Proverbs 2, Deuteronomy, and the Composition of Proverbs 1–9*, SBL Press, Atlanta.
25. Schökel, LA & Lindez, JV 1988, *I Proverbi*, Borla, Roma.
26. Schwáb, Z 2023, *Proverbs: An Introduction and Study Guide: Wisdom Calls*, T&T Clark, London.

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

27. Whybray, RN 1972, *The Book of Proverbs*, Cambridge University Press, Cambridge.
28. Whybray, RN 1994, *The Composition of the Book of Proverbs*, Sheffield Academic Press, Sheffield.
29. Widder, WL 2014, *"To Teach" in Ancient Israel: A Cognitive Linguistic Study of a Biblical Hebrew Lexical Set*, de Gruyter, Berlin.
30. Yoder, CR 2001, *Wisdom as a Woman of Substance: A Socioeconomic Reading of Proverbs 1–9 and 31:10–31*, de Gruyter, Berlin & Boston.
31. Zabán, BK 2012, *The Pillar Function of the Speeches of Wisdom: Proverbs 1:20-33, 8:1-36 and 9:1-6 in the Structural Framework of Proverbs 1-9*, De Gruyter, Berlin & Boston.

Прорецензовано / Reviewed *23.06.2025*
Рекомендовано до друку / Recommended for publication *04.07.2025*